T.C. CUMHURBAŞKANLIĞI
STRATEJİ VE BÜTÇE BAŞKANLIĞI

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ SON GELİŞMELER BÜLTENİ

EKONOMİK MODELLEME VE KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Araştırmaları Dairesi

2019 - II

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ SON GELİŞMELER BÜLTENİ

EKONOMİK MODELLEME ve KONJONKTÜR DEĞERLENDİRME GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Ekonomik ve Sosyal Kalkınma Araştırmaları Dairesi

Sayı 54

ÖZET

- Küresel ekonomide aşağı yönlü riskler belirginleşmiştir. IMF Temmuz ayı Ekonomik Görünüm Raporu güncellemesinde 2019 yılı küresel büyüme oranı 0,1 puan aşağı revize edilerek yüzde 3,2 ile krizden bu yana en düşük seviyeye indirilmiştir.
- Küresel sanayi üretimi ve yatırımlardaki düşüş ile ticaret savaşlarında artan tansiyon küresel risklerin merkezini oluşturmaktadır.
- Küresel ekonomide ivme kaybı, gerek gelişmiş gerekse de gelişmekte olan ülkelerin para politikası duruşlarında değişikliğe gitmelerine neden olmaktadır. ABD Merkez Bankası (Fed) ve Avrupa Merkez Bankası'ndan (ECB) parasal gevşeme sinyalleri gelmektedir. Bazı gelişmekte olan ülkeler de ekonomilerini desteklemek amacıyla faiz indirimlerine gitmişlerdir.
- ABD ilk çeyrekte yüzde 3,2 ile ılımlı büyüme performansını devam ettirmekle birlikte, Avro Bölgesi yüzde 1,2 ile yatay büyüme seyrini sürdürmektedir. Yavaşlamanın devam ettiği Çin'de ise ikinci çeyrek büyüme oranı son 30 yılın en düşük seviyesi olan yüzde 6,2 olarak gerçekleşmiştir.
- ABD'nin Temmuz ayı ortalarında Çin'den ithal edilen 325 milyar dolarlık ürüne daha ilave vergi getireceğine yönelik açıklamaları küresel ticarette bir süre daha ivme kaybının devam edeceğine işaret etmektedir. Nitekim IMF Temmuz Raporunda 2019 yılı küresel ticaret artışı beklentisini 0,9 puan düşürerek yüzde 2,5'e çekmiştir.
- Petrol fiyatlarında dalgalanmalar ikinci çeyrekte devam etmiştir. Çin'deki yavaşlamanın sürmesi ve ticaret savaşları fiyatları aşağı çekerken, ABD'deki doğal afetler ve diğer kısıntılara ek olarak İran-İngiltere arasındaki petrol tankerleri krizi arz yönlü endişelerin artmasına neden olmaktadır. Brent petrolün varili 23 Temmuz tarihinde 63,2 dolardan işlem görmüştür.

Bu bültende, **15.04.2019-23.07.2019** tarihleri arasında dünya ekonomisinde öne çıkan başlıca gelişmeler yer almaktadır. Bazı uluslararası kuruluşların veri açıklama takvimiyle uyum sağlamak üzere çeyrek başlangıç ve sonları ay ortasından itibaren alınmıştır. Bülten bilgilendirme amacıyla hazırlanmış olup, Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı'nın resmi görüşlerini yansıtmamaktadır.

I. KÜRESEL GÖRÜNÜM

Küresel konjonktürde artan ekonomik, siyasi ve jeopolitik belirsizliklerin de etkisiyle 2018 yılının ikinci yarısından bu yana görülen ekonomik aktivitedeki yavaşlama devam etmektedir. ABD'deki toparlanma küresel büyümeyi yukarı çeken etkenlerden biri olmakla birlikte Avro Bölgesinde hedef değerlere erişemeyen büyüme ve enflasyon rakamları dünya büyümesini aşağı yönlü baskılamaktadır. Diğer taraftan ticaret savaşlarında artan gerilimin de etkisiyle Çin'deki yavaşlama, 2019 yılının ilk yarısında dünya büyümesinin önünde önemli bir engel teşkil etmektedir.

Çin'in gölge bankacılıkla mücadele sebebiyle kredi imkanlarını daraltması ve Çin-ABD ticaret misillemeleri ikinci çeyrekte dünya büyümesini aşağı çeken etkenler olmuştur. Yatırımcı güveni artan ticaret gerilimleri nedeniyle azalmıştır. Avro Bölgesinde tüketim ve iş sektöründeki aktivite hız kesmiş, Bölgede sanayi üretiminin lokomotifi olan Almanya'da yeni emisyon standartlarının yürürlüğe girmesiyle azalan araba üretimi Bölge ekonomisini olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Bunun yanı sıra, İtalya'da kamu borçlanma maliyetlerinin artması dolayısıyla yatırımların gerilemesi de Avro Bölgesinin büyüme performansında düşüşe neden olmuştur.

1 Mart 2018'de ABD'nin ithal çelik ve alüminyum vergilerini artırmasıyla başlayan ABD-Çin ticaret savaşında tansiyon artmıştır. Ticaret savaşlarının teknoloji savaşı boyutu derinlik kazanmıştır. ABD 300 milyar dolarlık yeni gümrük tarifesi listesi açıklamış ve listede cep telefonları ve dizüstü bilgisayarlar yer almıştır. Bunun yanı sıra ABD Başkanı Donald Trump, ülkede ulusal acil durum ilan etmiş ve Amerikan şirketlerinin ulusal güvenlik riski teşkil eden firmalara ait telekomünikasyon ekipmanlarını kullanmalarını yasaklayan bir kararname imzalamıştır. Kararnamede herhangi bir ülke veya şirket ismi verilmemiş ancak ABD'li yetkililer daha önce Huawei'yi bir tehdit olarak nitelemiş, müttefik ülkelere ise yeni nesil 5G ağlarda Huawei'yi kullanmamalarını telkin etmiştir. Ocak 2019 tarihinde 3 aylık ateşkes ilan edilmesine ve yapılan müzakerelere rağmen ilerleme kaydedilememiştir. 1 Mart tarihinde ateşkes sona ermiş ve müzakereler 9 Temmuz ile başlayan haftada yeniden başlamıştır. ABD Başkanı Donald Trump Japonya'daki G20 zirvesi kapsamında Çin Devlet Başkanı Xi Jinping ile bir araya gelmesinin ardından iki taraf müzakerelere yeniden başlarken, Çin'den ithal 300 milyar dolar değerinde ürüne yönelik yeni gümrük vergilerini askıya almayı kabul etmiştir. Müzakerelerden elde edilecek sonuçlara göre küresel ekonomik aktivite yön bulacaktır. Ancak Temmuz ayında ABD Başkanı Trump'ın ilave 325 milyar dolarlık Çin ürününe gümrük tarifesi getirebileceği yönündeki açıklamaları savaşı yeniden alevlendirmiştir.

Ticaret savaşları, jeopolitik gelişmeler ve küresel ekonomide yaşanan belirsizlikler, dünyanın önde gelen ekonomilerinin imalat PMI verilerinin 50 eşik değerin altında kalmasına neden olmuştur. ABD'de Haziran imalat PMI değeri her ne kadar 50,6 seviyesiyle pozitif değerlendirilse de bu rakam Eylül 2009'dan bu yana en düşük seviyeye işaret etmektedir. Çin'de 2019'un ilk yarısında dalgalı bir seyir izleyen imalat PMI endeksi, Mart ve Nisan aylarında sırasıyla 50,5 ve 50,1 değerlerini almış, diğer aylarda 50'nin altında kalmıştır. Çin'de imalat PMI'ı, Haziranda bir önceki aya göre değişim göstermemiş ve 49,4 olarak gerçekleşmiştir. Avro Bölgesi Haziran imalat PMI'ı da son beş aydır 50'nin altında kalarak imalat sektöründe yaşanan ve atlatılamayan durgunluk dönemini yansıtmaktadır. Son üç aydır düşüş eğilimini sürdüren ve 47,6 seviyesine gelen Avro Bölgesi imalat PMI'daki bu seyrin temel sebepleri olarak ticaret savaşları, otomotiv sektöründeki yavaşlama ve yaşanan siyasi belirsizlikler gösterilmektedir. Asya'nın en büyük ikinci ekonomisi konumunda olan Japonya'da 7 aydır gerileyen ihracat rakamlarıyla birlikte imalat PMI'ı 49,3 seviyesine inmiştir. Hem yurt içinde hem de yurt dışında imalat sektöründe yaşanan yavaşlama küresel ekonomik büyümeyi negatif yönde etkilemektedir.

Dış talepteki azalma dünya ekonomisindeki dinamizmi aşağı çeken önemli etkenlerden bir diğeridir. Özellikle Çin'de 2018 yılının ilk çeyreğinde yüzde 6,8 olan büyüme oranının kademeli olarak azalarak 2019 yılı ilk çeyreğinde yüzde 6,4, ikinci çeyrekte ise yüzde 6,2 oranına kadar gerilediği görülmektedir. Diğer yandan 2018 yılı ilk çeyreğinde yüzde 8,1 oranında büyüyen Hindistan'ın büyüme oranının 2019 yılı ilk çeyreğinde yüzde 5,8'e gerilemesi Asya kaynaklı küresel talep azalmasının etkisinin devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Söz konusu küresel gelişmeler neticesinde IMF, küresel ekonomik büyümede 2018'in ikinci yarısından itibaren gözlenen yavaşlamanın 2019 yılında da devam etmesini beklediğini ifade etmiştir. IMF'in Nisan ayında yayımladığı Küresel Ekonomik Görünüm Raporu'nda dünya ekonomisinin 2019 yılında bir önceki yıla göre 0,3 puan ve bir önceki Ocak Raporuna göre ise 0,2 puan aşağı yönlü hareketle yüzde 3,3 oranında büyüyeceği tahmin edilmiştir. Temmuz ayında yayımlanan Raporda ise 2019 ve 2020 tahminleri 0,1 puan düşürülerek sırasıyla yüzde 3,2 ve yüzde 3,5'e çekilmiştir. Böylelikle IMF büyüme tahminlerini son altı ayda dördüncü kez düşürmüştür.

Nisan ayında gelişmiş ekonomilere ilişkin büyüme tahminini 2019 için yüzde 2 seviyesinden yüzde 1,8'e çeken IMF Temmuz güncellemesinde yeniden yüzde 1,9'a yükseltmiştir. Söz konusu tahmin 2020 için ise yüzde 1,7'de sabit tutulmuştur. ABD ekonomisine yönelik büyüme tahminini Nisan ayında 2019 yılı için yüzde 2,5'tan yüzde 2,3'e düşüren IMF, Temmuz güncellemesinde yeniden yüzde 2,6'ya yükseltmiştir. 2020 için ise ABD büyüme tahmini yüzde 1,8'den yüzde 1,9'a yükseltilmiştir. Nisan ayı Raporunda Avro Bölgesinin büyüme tahmini 2019 için yüzde 1,6'dan yüzde 1,3'e gerilerken, 2020 için ise yüzde 1,7'den yüzde 1,5'e revize edilmiştir. Temmuz güncellemesinde ise; 2019 tahmini sabit tutulurken, 2020 tahminini 0,1 puan artırılmıştır. Nisan Raporunda; 2019 yılı için yüzde 1,3'ten yüzde 0,8'e düşürülen Almanya büyüme beklentisi Temmuz güncellemesinde yeniden düşürülerek yüzde 0,7'ye çekilmiştir.

IMF'in Nisan Raporunda 2019 yılı için yüzde 4,5 seviyesinden yüzde 4,4'e düşürülen gelişmekte olan ekonomilere ilişkin büyüme tahmini, Temmuz güncellemesinde yeniden aşağı yönlü revizyona gidilerek yüzde 4,1'e indirilmiştir. 2020 yılı için gelişmekte olan ülkelerin büyüme beklentisi yüzde 4,7 olarak güncellenmiştir. Nisan Raporunda 2019 yılı için yüzde 7,5'ten yüzde 7,3'e, 2020 yılı için ise yüzde 7,7'den yüzde 7,5'e revize edilen Hindistan büyümesi; Temmuz güncellemesinde yeniden aşağı yönlü revize edilerek sırasıyla yüzde 7 ve yüzde 7,2'ye çekilmiştir. Çin ekonomisine ilişkin büyüme beklentisi Nisan Raporunda 2019 yılı için yüzde 6,2'den 6,3'e yükseltilmiş, 2020 yılı için ise 6,2'den 6,1'e düşürülmüştü. Söz konusu beklentiler Temmuz güncellemesinde yeniden düşürülerek 2019 yılı için yüzde 6,2, 2020 için ise yüzde 6 olarak açıklanmıştır.

OECD'nin 21 Mayıs tarihinde açıkladığı Küresel Ekonomik Görünüm Raporunda küresel büyüme tahmininde aşağı yönlü revizyona gidilmiştir. Küresel ekonominin bu yıl önceki tahmin olan %3,3 seviyesinden hafif gerileyerek %3,2 büyüyeceği öngörülmüştür. Raporda, hükümetlere ticari anlaşmazlıklara çözüm bulmaları çağrısında bulunulmuştur. Zaten kırılgan durumdaki ekonominin ticari gerginliklerden etkilendiğine dikkat çekilmiştir. Ticaret ve yatırımların özellikle Avrupa ve Çin'de sert bir şekilde düştüğü, iş ve tüketici güveninin zedelendiği, politikalarda belirsizliğin sürdüğü vurgulanmıştır. OECD 2019'da dünya ticaretinin yüzde 2 büyümesini beklemektedir. Bu oran son 10 yıl içindeki en düşük seviyedir. Raporda, Türkiye'nin bu yıl %2,6 daralacağı, 2020 yılında %1,6 büyüyeceği tahmin edilmiştir.

Küresel ticaret beklentileri düşürülmüştür. IMF tarafından, her ne kadar Çin-ABD savaşı dolayısıyla ticaretteki rotanın sapmasından yarar sağlayacak ülkeler olsa da, belirsizliği artırması ve küresel finansal koşulları daraltması nedeniyle ticaret savaşlarının şimdilik yarar sağlayan pek

çok ülke de dahil yaygın olumsuz etkilerinin olacağı dile getirilmiştir. IMF Nisan Raporunda 2019 yılı küresel ticaret artışı beklentilerini 2018 yılına göre 0,4 puan ve bir önceki rapora göre ise 0,6 puan düşürerek yüzde 3,4 olarak açıklamıştı. Temmuz ayında ise beklentileri yeniden aşağı çekerek 2019 yılı küresel ticaret hacmi artışını yüzde 2,5 olarak tahmin etmiştir. Dünya Ticaret Örgütü de küresel ticaret için büyüme tahminini düşürmüştür. 2018 yılında yüzde 3 artan dünya ticaret hacminin 2019'da yüzde 2,6 büyüyeceği tahmin edilmektedir.

Uluslararası kuruluşlar küresel ekonomideki risklere dikkat çekmişlerdir. Uluslararası Para Fonu (IMF) Başkanı Christine Lagarde, ABD-Çin arasındaki tarife artırımlarının global ekonomik aktivitede büyük bir azalış getirebileceğini, global ekonomiden hali hazırda dengelenme, istikrar işaretleri alınsa da risklerin aşağı yönlü olmaya devam ettiğini vurgulamıştır. IMF, ABD-Çin arasındaki tarife savaşlarının küresel GSYH'ı 2020'de %0,5 oranla 455 milyar dolar azaltacağını tahmin etmektedir. Kredi derecelendirme kuruluşu Fitch Ratings ABD ile Çin arasındaki ticaret savaşının küresel büyümeyi 40 baz puan azaltabileceğini belirtmiştir. Fitch'in Haziran ayında yayımladığı Raporunda "ABD'nin kalan 300 milyar dolarlık Çin ithalatına yüzde 25 vergi uygulaması küresel ekonomik büyümeyi 0,4 yüzde puanı azaltır." ifadesi yer almıştır. Fitch, küresel büyüme hızının 2019'da yüzde 2,7'ye, gelecek yıl ise yüzde 2,4'e yavaşlamasını beklemektedir. Kurumun Küresel Ekonomik Görünüm raporunda yer alan önceki tahminleri sırasıyla yüzde 2,8 ile yüzde 2,7 idi. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Standard & Poor's (S&P) küresel ticarette yavaşlama uyarısı yapmıştır. Yapılan açıklamada, Avro Bölgesi ekonomisinin küresel ticaretteki yavaşlamadan darbe aldığı belirtilmiştir. Avro Bölgesi'nin bu yıl yüzde 1,1, gelecek yıl ise yüzde 1,3 seviyesinde büyüme kaydetmesinin beklendiği bildirilen açıklamada, büyümede dış talebe olan bağımlılıkları nedeniyle Almanya ve İtalya'nın gelecek dönemde daha düşük bir büyüme performansı sergilemesi öngörülmüştür.

28 Haziran tarihinde Japonya'da gerçekleştirilen G20 Liderler Zirvesi küresel ticaret savaşları ve politik bir takım anlaşmazlıklarda adımlar atılması anlamında olumlu bir havada gerçekleşmiştir. Toplantı "Dijital ekonomi", "Küresel ekonomi, ticaret ve yatırımlar", "Yenilik", "Kadının Güçlendirilmesi," "Eşitsizlikleri Gidermek - Kapsayıcı ve Sürdürülebilir Bir Dünya Oluşturmak" ve "İklim Değişikliği – Çevre ve Enerji" başlıklı oturumlar şeklinde düzenlenmiştir. G20 toplantısından bir gün önce ABD'nin tarife savaşları çerçevesinde ateşkes ilan etmesi ve Çin'in iyi niyet göstergesi olarak ABD'den tarım ürünü alacağını belirtmesi olumlu bir gelişme olmuştur. G20 toplantısında da her iki taraftan pozitif söylemlerle ticaret savaşına yönelik iyimserlik artmıştır.

Gelişmiş ülke Merkez Bankalarından parasal gevşeme sinyalleri gelmiştir. En son 19 Haziran ayındaki toplantısında faiz indirim sinyali veren Fed'in 30-31 Temmuz toplantısında indirime gideceğine yönelik beklentiler oldukça güçlenmiştir. Haziran toplantısında enflasyonun zayıf seyrettiği belirtilerek, bu yıl içinde bir faiz indirimi sinyali verilmiş ve toplantı bildirisinden gelecekteki politika ayarlamaları konusunda "sabırlı" olunacağı ifadesi çıkarılmıştır. Hanehalkı harcamalarının toparlandığının, fakat firmaların sabit yatırımlarının zayıf kalmaya devam ettiğinin altı çizilmiştir. Diğer yandan ECB Başkanı Draghi de Haziran sonunda, risk görünümünün "aşağı yönlü" olmayı sürdürdüğünü ve görünümün iyileşmemesi durumunda daha fazla teşviğin gerekeceğini belirtmiştir. Faiz indirimleri ve daha fazla parasal genişlemenin bankanın araç setinde bulunduğunun altını çizen ECB Başkanı, Bankanın daha fazla varlık alımı için alanı bulunduğunu ifade etmiştir. Draghi, "Risklerin uzaması ihracat ve özellikle imalat üzerinde baskı oluşturdu. İyileşmenin olmaması, enflasyonun hedefimize sürdürülebilir şekilde geri dönmesinin riske girmesi durumunda ek teşvik gerekecektir." şeklinde açıklama yapmıştır.

İngiltere Merkez Bankası (BoE) para politikası toplantısında politika faizini değiştirmeyerek %0,75 seviyesinde bırakmıştır. Banka, varlık alım programını da 435 milyar sterlin olarak devam ettirme kararı almıştır. 2019 yılına ilişkin büyüme tahminini %1,2 seviyesinden %1,5'e çekmiştir. BoE Başkanı Carney, "Küresel ticaret gerilimi şimdilik gevşedi" yönünde açıklamada bulunmuştur. İlerleyen dönemde BoE'nin kısa vadeli dalgalanmaları izleyeceğini belirten Carney, tüketici talebinde düşüşün gözlemlendiği tek alanın konut sektörü olduğunu aktarmıştır.

Mayıs ayında Avrupa Komisyonu Avro Bölgesi için büyüme tahminini azaltmış ve ticaret geriliminin görünümü daha kötü duruma getirebileceğine yönelik uyarıda bulunarak Almanya büyüme tahminini de düşürmüştür. Avrupa Komisyonu Almanya'nın büyüme tahminini 2019 yılı için yüzde 1,1'den yüzde 0,5'e revize etmiştir. Brüksel'deki yetkililer Bölgedeki aşağı yönlü risklerin halen belirgin olduğuna yönelik uyarıda bulunmuştur. Söz konusu olumsuz beklentilerin temelinde; küresel ekonomideki yavaşlama, ticaret gerilimi ve imalattaki zayıflık nedeniyle Bölgedeki negatife dönen performans yatmaktadır. Bununla birlikte Brexit'e yönelik belirsizlikler, otomobil endüstrisindeki aksaklık ve sosyal huzursuzluk da Avro Bölgesi'ndeki kırılganlığı artırmaktadır.

Avrupa'da yoğun bir seçim dönemi yaşanmıştır. Avrupa Parlamentosu seçimleri yapılmış ve Avrupa Birliği'nin yeni liderleri seçilmiştir. Avrupa Parlamentosunda göçmen karşıtı aşırı sağcı partiler, Liberaller ve Yeşillerin oylarında artış gözlenirken, merkez partilerin oylarında düşüş olmuştur. Bununla birlikte popülist partiler ve Yeşillerin oyları önemli ölçüde artsa da AB yanlısı partiler parlamentonun 4'te 3'ünü oluşturmuştur. Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin liderleri, AB Komisyon Başkanlığına Almanya Savunma Bakanı Ursula von der Leyen, AB Konseyi Başkanlığına Charles Michel, AB Yüksek Temsilciğine Josep Borrell, ECB Başkanlığına ise Christine Lagarde'ın atanması konusunda anlaşmıştır.

ABD, İran'a yönelik yaptırımlarını artırmıştır. ABD Başkanı Donald Trump, petrol ihracından sonra, demir, çelik, bakır ve alüminyum sektörlerine yönelik İran'a ilave yaptırımlar getiren başkanlık kararını imzalamıştır.

Petrol fiyatları ikinci çeyrekte dalgalı bir seyir izlemiştir. Nisan ayı sonunda ABD İran'dan petrol alımı konusunda yaptırım muafiyeti tanınan ülkelere belirtilen son gün olan 2 Mayıs'ın uzatılmayacağını duyurmuş ve bunun neticesinde petrol fiyatları yaklaşık altı ayın en yüksek seviyesi olan 75 dolara tırmanmıştır.

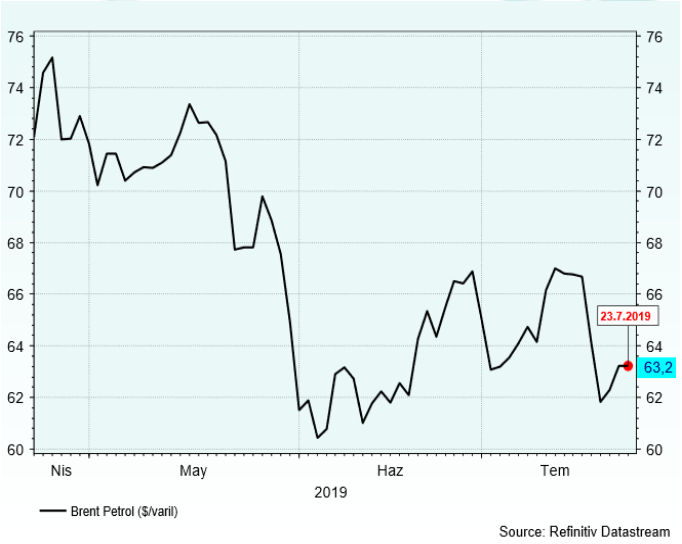

G-20 toplantıları sonrası ABD-Çin ilişkilerine dair artan iyimserlik, ABD'nin OPEC üyesi İran ve Venezuela'ya uyguladığı yaptırımlar ve Libya'daki karışıklık gibi nedenler petrol fiyatlarında yukarı yönlü harekete neden olmaktadır. Buna karşın, önümüzdeki dönem ABD'de petrol üretiminin yüksek oranlı artacağı beklentisi, küresel ekonominin durgunluk içinde olması ve reel sektör öncü verilerinin negatif yönlü olması petrol fiyatlarını aşağı yönlü dengelemede önemli rol oynamaktadır. OPEC+ ülkeleri günlük petrol üretim azaltma kararını 9 ay daha uzatarak petrol fiyatlarının 60 dolarların altına düşmemesi için tedbir uygulamaktadır.

Temmuz ayı içerisinde ABD'de görülen kasırga nedeniyle petrol üretim tesislerinin zarar görmesi arz yönlü kısıntılar yaşanacağı kaygısıyla petrol fiyatlarını yukarı sürüklemiştir. Diğer yandan Başkan Trump'ın Çin'e tarife artışı uyarısı ile düşen petrol fiyatları İran-İngiltere arasında yaşanan petrol tankerleri kriziyle birlikte yeniden yükselmeye başlamıştır. 23 Temmuz itibarıyla brent petrolün varili 63,2 dolardan işlem görmüştür.

II. BÖLGESEL GÖRÜNÜM

A. GELİŞMİŞ EKONOMİLER

1. ABD

ABD ekonomisinde büyüme oranları yukarı yönlü seyretmektedir. ABD ilk çeyrekte bir önceki çeyreğe göre yıllıklandırılmış olarak yüzde 3,1 ile yüzde 3,2'lik beklentinin hafif altında büyümüştür. Ancak veri, ekonomik büyümenin ılımlı seyrini sürdürdüğünü göstermiştir. Ekonominin en büyük bölümünü oluşturan tüketici harcamalarının büyümesi yüzde 1,3'ten yüzde 0,9'a revize edilmiştir. Bu rakam, son bir yılın en düşük seviyesi olarak kayda geçmiştir. IMF Temmuz ayında ABD'ye yönelik tahmininde bir önceki rapora göre 0,3 puanlık yukarı yönlü bir revizyona giderek 2019 yılı büyüme beklentisini yüzde 2,6 olarak açıklamıştır.

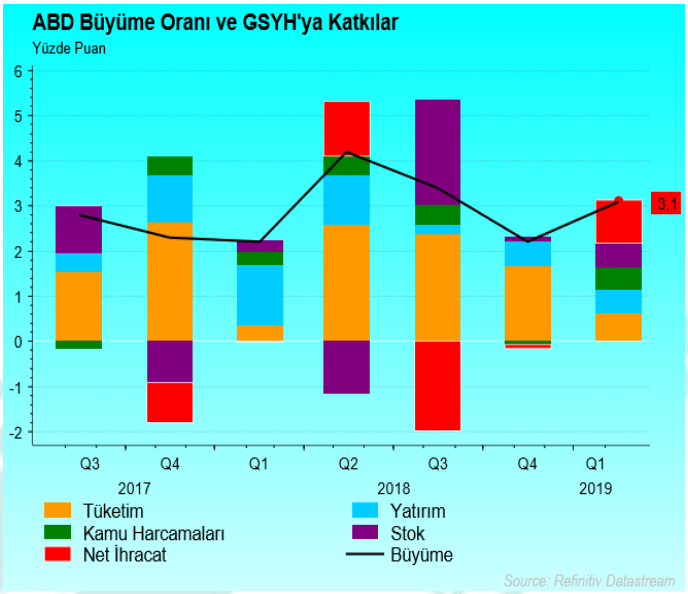

ABD Merkez Bankası (Fed) 1 Mayıs'ta sona eren toplantı sonrasında politika faizini sabit tutmuştur. Karara göre federal fonlama oranı yüzde 2.25-2.50 aralığında kalmıştır. Toplantının ardından Fed Başkanı Jerome Powell düşük enflasyonun geçici olduğuna vurgu yapan açıklamalar yapmıştır. Ekonomik büyüme ve istihdam artışının beklenenden daha güçlü olduğunu belirten Powell, buna karşın enflasyonun beklenenden daha zayıf kaldığını ancak durumun geçici unsurlardan kaynaklanıyor olabileceğini eklemiştir. Fed, bankalara rezerv fazlası için ödediği faizini %2,40'dan %2,35'e indirmiştir. Bununla birlikte bu indirimin, Fed fonlama faizinin yönüne ilişkin yönlendirme içermediği de belirtilmiştir. Ancak sabırlı duruşla birlikte gelen faiz indirimi piyasalar üzerinde karmaşık sinyaller olarak algı yaratmıştır. Powell Fed bağımsızlığını vurgulayan açıklamalar yapmış ve ABD Başkanı Donald Trump'ın merkez bankasına yönelik sık sık tekrarladığı faiz indirimi çağrılarıyla ilgili olarak Fed'in siyasetten bağımsız olduğunu ifade etmiştir.

Fed Başkanı Powell şirket borçlarına yönelik önemli uyarılarda bulunmuş ve Fed'in hâlihazırda uyguladığı yüzde 2 enflasyon hedefi yerine bir aralık hedeflenmesinin söz konusu olabileceğine işaret etmiştir. Powell, son yıllarda rekor düzeylere yükselen şirket borçlarının, ekonomide zayıflama yaşanması durumunda alacaklıları "sıkıştırabileceğine" dikkat çekmiştir. Şirket borçlarının şirketlerin varlıklarının yüzde 35'i dolayına ulaştığını ifade eden Powell, "Şirket borçları, iş dünyasına ve yatırımcılara ara vermek için neden yaratacak bir düzeye ulaştı" şeklinde uyarılarda bulunmuştur. Powell, "Para politikasını tekrar gözden geçiriyoruz. Bunlardan biri de aralık kullanmak" şeklinde açıklama yapmıştır.

Haziran toplantısında da politika faiz oranlarını sabit tutan Fed, karar metninde faiz hareketlerine ilişkin olarak kullandığı "sabırlı" ifadesini çıkarmıştır. Powell, Fed'in gelecek dönemde bir faiz indirimi adımı atması ihtimalinin güçlendiğini belirtmiştir. Komitedeki bazı üyelerin son dönemdeki bazı ekonomik gelişmelerden dolayı endişelendiğini dile getiren Powell, daha gevşek bir para politikasının uygulanmasına ilişkin eğilimin güçlendiğinin altını çizmiş; büyüme için gerekirse "parasal genişlemenin" kullanılabileceğini, ancak önemli olanın uzun vadeli görünüm olduğunu vurgulamıştır. Fed yetkilileri, Haziran ayındaki toplantıda, ABD ekonomi görünümüne yönelik belirsizlikler ve aşağı yönlü risklerin önemli ölçüde arttığı değerlendirmesinde bulunmuş ve bu durumun faiz indirimi için zeminin güçlenmesine neden olduğuna değinmiştir.

Fed büyüme endişesi ile uzun vadeli faiz görünümünü düşürmüştür. Nötr faiz oranı olarak adlandırılan ve ekonomik büyümeyi ne destekleyen ne de kısıtlayan seviyeyi işaret eden faiz için tahminlerini yüzde 2,5 olarak belirlemiştir. 2014'te yüzde 4'e kadar çıkmış olan söz konusu tahmin Mart ayında yüzde 2,75 seviyesindeydi. Nötr faiz oranının düşürülmesinin nedenleri olarak finansal krizden kaynaklı olarak devam eden zorluklar, zayıf verimlilik, işgücü piyasasında devam eden atıl kapasite ve yaşlanan nüfus gösterilmiş ve bunların bir araya gelmesinin ekonomiyi yapısal olarak zayıf ve faiz artırımlarına karşı daha kırılgan hale getirdiği kaydedilmiştir.

ABD'de istihdam piyasası güçlü seyrini sürdürse de enflasyondaki düşüş devam etmektedir. Ocaktan bu yana işsizlik oranı yüzde 4'ün altındaki seyrini devam ettirmektedir. Nisan ve Mayıs aylarında yüzde 3,6 olarak gerçekleşen işsizlik oranı Temmuz ayında yüzde 3,7'ye yükselmiştir. Nisanda yüzde 2 olan enflasyon Mayıs ve Haziran aylarında kademeli olarak düşerek yüzde 1,8 ve yüzde 1,6 olarak gerçekleşmiştir.

2. Avro Bölgesi

Avro Bölgesinde ekonomik aktivite henüz istenilen seviyeye ulaşamamıştır. Düşük büyüme ve hedefin altında enflasyon görünümü devam etmektedir. Avrupa Merkez Bankası (ECB) halen hedeflerine ulaşamaması nedeniyle para politikasında daha fazla genişlemeye gideceğini beyan etmiştir. Önümüzdeki aylarda bu yönde tedbirler alınması beklenmektedir. IMF Temmuz ayında Bölgeye ilişkin büyüme oranında değişikliğe gitmeyerek 2019 yılı için büyüme tahminini yüzde 1,3 olarak açıklamıştır.

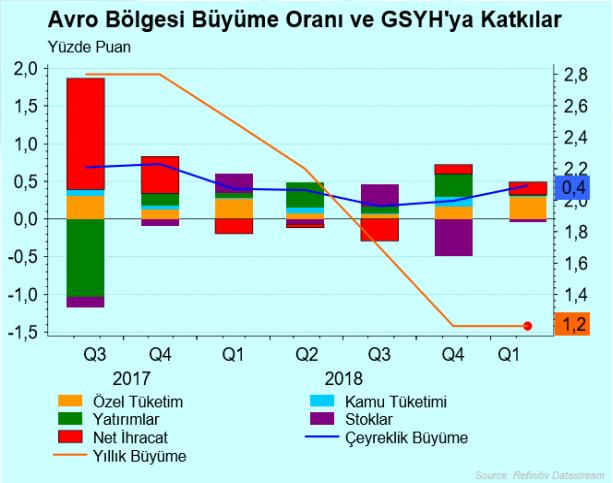

Özellikle Almanya olmak üzere Bölge genelinde sanayi üretimindeki azalış, büyüme oranlarında düşüşe neden olmaktadır. 2018 yılı birinci çeyrekte yüzde 2,8 oranında büyüyen Avro Bölgesi, 2019 yılı ilk çeyreğinde yüzde 1,2 oranında büyümüştür. 2018 yılı sonundan bu yana Bölge'nin sanayi üretiminde daralma görülmektedir. Yıllık bazda Nisan'da yüzde 0,3 oranında daralan sanayi üretimi, Mayıs ayında yüzde 0,5 oranında daralmıştır. Almanya'da otomotiv sektöründe yürürlüğe giren düzenlemelerin de etkisiyle Özellikle 2018 yılı ikinci çeyreğinden bu yana yaşanan sektördeki daralma, Bölgenin sanayi üretimindeki azalmanın önemli bir nedenidir. AB'de Haziran ayında otomobil satışları geçtiğimiz yıla göre yüzde 7,8 daralmıştır. 2018 yılı birinci çeyrekte yüzde 2,1 oranında büyüyen Almanya'nın 2019 yılı birinci çeyreğinde yüzde 0,7 oranında büyümesi Avro Bölgesinde büyümede görülen performans kaybının en önemli nedenidir. Bölgenin önemli ekonomilerinden

olan Fransa'da sarı yelekliler olayı ve İtalya'da yaşanan mali kriz de Avro Bölgesinde büyümeyi aşağı çeken diğer başlıca etkenlerdendir. 2018 yılı ilk çeyreğinde yüzde 2,4 oranında büyüyen Fransa, 2019 yılı ilk çeyreğinde yüzde 1,2 oranında büyümüştür.

Avro Bölgesi genelinde görülen düşük büyüme rakamları, ECB'nin parasal politikalarda genişlemeye yönelik önlemler planlamasına neden olmuştur. ECB Başkanı Mario Draghi Haziran ayında yaptığı açıklamada küresel risk görünümünün aşağı yönlü kaldığını, bunun iyileşmemesi durumunda ECB'nin, para politikalarını daha fazla teşvik için tekrar kolaylaştıracağını ifade etmiştir. ECB yönetim kurulu üyesi Benoit Coeure, ECB'nin Avro Bölgesi'nde enflasyonun %2'lik hedefe ulaşması için gerektiği takdirde adım atmaya hazır olduğunu belirtmiştir.

Avro Bölgesinde enflasyon oranı yüzde 2'lik hedefin altında seyretmektedir. Nisan ayında yüzde 1,7 olan enflasyon oranı Mayıs'ta yüzde 1,2, Haziran'da ise yüzde 1,3 olarak gerçekleşmiştir. Enerji hariç çekirdek enflasyon ise Nisan, Mayıs ve Haziran aylarında sırasıyla yüzde 1,3, yüzde 0,8 ve yüzde 1,1 olarak gerçekleşmiştir.

Avro Bölgesinde işsizlik oranı düşmekle birlikte, genç işsizlik yapısal bir sorun olmaya devam etmektedir. Mayıs ayında işsizlik oranı son 10 yılın en düşük seviyesi olan yüzde 7,5 oranında gerçekleşmiştir. Ancak genç işsizlik oranı yüzde 15,7 oranıyla yüksek seviyesini korumaktadır.

3. Japonya

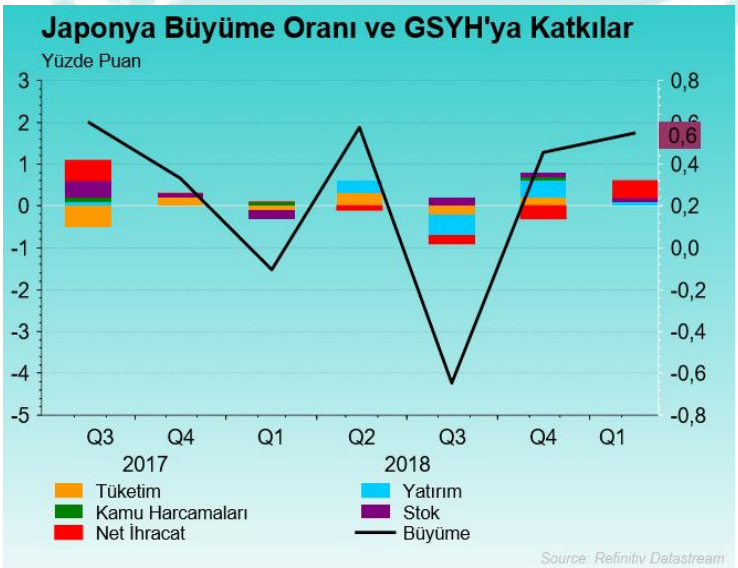

Japonya ekonomisi 2019 yılı ilk çeyreğinde yıllık bazda yüzde 0,9, bir önceki çeyreğe göre ise yüzde 0,6 ile beklentilerin üzerinde büyümüştür. Net ihracat son dört çeyrektir ilk kez büyümeye olumlu katkıda bulunurken yatırım harcamaları da desteğini sürdürmüştür. IMF Küresel Ekonomik Görünüm Raporu Temmuz güncellemesine göre Japonya büyümesi hem 2019 hem de 2020 yılında Nisan ayı raporuna göre 0,1 puan düşürülerek sırasıyla yüzde 0,9 ve yüzde 0,4 olarak tahmin edilmiştir. OECD'nin Mayıs 2019 tarihli Ekonomik Görünüm Raporu'na göre Japonya büyümesinin 2019 yılında yüzde 0,7, 2020 yılında ise yüzde 0,6 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Dünya Bankası'nın Haziran ayı Küresel Ekonomik Görünüm Raporuna göre ise Japonya büyüme oranının 2019 yılında yüzde 0,8, 2020 yılında ise yüzde 0,7 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir.

Japonya'da 2019 yılı ikinci çeyreğine ilişkin öncü göstergeler karışık bir görünüm sergilemektedir. Mayıs ayında sanayi üretimi aylık bazda yüzde 2 ile son altı aydaki en yüksek artışı kaydetse de Haziran ayı PMI endeksi 49,3 olarak gerçekleşmiş ve sektörde yavaşlamanın sürdüğüne işaret etmiştir. Japonya'da ihracat Haziran ayında da gerilemeye devam etmiş ve bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 6,7 azalmıştır. İthalat ise Haziran ayında yüzde 5,2 azalmıştır. Düşüş gösteren ihracat ve ithalat miktarları zayıflayan küresel talep ve ABD-Çin arasındaki gerilimlerin etkisini yansıtmaktadır.

Japonya'da enflasyon oranı Nisan ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 0,9 ile son altı ayın en yüksek seviyesine çıkarken Haziran ayında çok az gerileyerek yüzde 0,7 olarak gerçekleşmiştir. Enflasyon oranındaki yavaşlama temel olarak elektrik, ulaştırma ve haberleşme fiyatlarından kaynaklanmıştır. Japonya Merkez Bankası (BOJ), Fed'in muhtemel faiz indirimi sinyali vermesinin hemen ardından yapmış olduğu Haziran ayı toplantısında politika faizini değiştirmeyerek yüzde eksi 0,1'de bırakmış, sözlü yönlendirmesinde de değişikliğe gitmemiştir. BOJ böylelikle, hedefin altında kalan enflasyon oranı ve ticaret gerilimi ortamı nedeniyle ekonomiyi desteklemek için aşırı gevşek para politikasını sürdürmüştür.

B. YÜKSELEN PİYASALAR VE GELİŞMEKTE OLAN EKONOMİLER

1. Çin

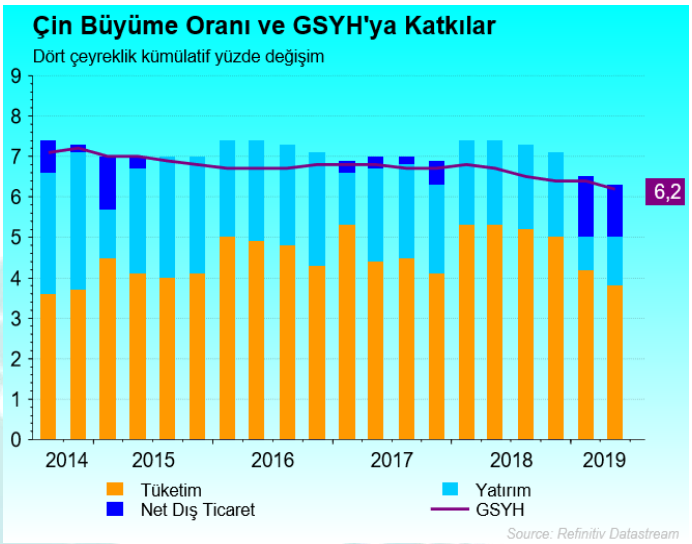

Çin ekonomisinde 2018 yılında süregelen ivme kaybı 2019 yılı ikinci çeyreğinde de devam etmiştir. Çin, 2019 yılının ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine kıyasla yüzde 6,2 büyürken yıllık büyüme oranı 1992 yılından bu yana en düşük seviyelerdeki seyrini sürdürmektedir. Dünyanın en büyük ikinci ekonomisinin büyümesinin yavaşlamasında, Çin ile ABD arasındaki gerilimlerin küresel ticarete yaptığı etki rol oynamaktadır. Ekonomik aktivitedeki yavaşlamanın ve ticaret savaşına yönelik gelişmelerin uluslararası kuruluşların büyüme öngörülerine yansıdığı görülmektedir. IMF Küresel Ekonomik Görünüm Raporu Temmuz güncellemesine göre Çin büyümesi hem 2019 hem de 2020 yılında Nisan ayı raporuna göre 0,1 puan düşürülerek sırasıyla yüzde 6,2 ve yüzde 6,0 olarak tahmin edilmiştir.

Çin'de ekonomik aktiviteye yönelik veriler büyümedeki yavaşlamanın süreceğine işaret etmektedir. Mayıs ayında 50,2 olan imalat PMI endeksi Haziran ayında eşik değerin altında 49,4 olarak gerçekleşmiştir. Sektörün yavaşladığını gösteren bu veri, ABD'nin Çin'e karşı yaptırımları devreye almasının ihracat ve ithalat siparişlerinde ve beklentilerinde yarattığı baskıyı göstermektedir. Ülkede ayrıca sanayi üretimi Mayıs ayında yıllık bazda yüzde 5 ile son 17 yılın en zayıf artışını kaydederken Haziran ayında biraz toparlanarak yüzde 6,3 artış kaydetmiştir. Haziran ayında fabrika siparişleri ve perakende satışlar ise tahminlerin üzerinde gerçekleşirken, bu durumun iktisadi faaliyetteki toparlanmadan ziyade yüksek enflasyondan kaynaklandığı belirtilmektedir.

Nisan ayı başında ABD ve Çin arasındaki ticaret görüşmelerine ilişkin iyimser hava, karşılıklı yapılan açıklamalarla yerini belirsiz bir görünüme bırakmıştır. ABD, Çin'in daha önce uzlaşılan konularda geri adım attığı gerekçesiyle 200 milyar dolarlık ürüne uygulanan yüzde 10'luk gümrük vergisini yüzde 25'e çıkarmış daha sonra Çin de ABD'den ithal ettiği 60 milyar dolarlık ürün için gümrük vergilerini artıracağını açıklamıştır. Ayrıca ABD, Çinli teknoloji şirketi Huawei'i de kara listeye almıştır. Son olarak, Haziran ayının sonunda gerçekleşen G-20 zirvesinde ABD ve Çin devlet başkanlarının yaptığı görüşmede ticaret müzakerelerinin devam etmesi yönünde uzlaşmaya varılmış ve bu gelişme ticaret savaşı endişelerini hafifletmiştir.

2. Hindistan

Hindistan'da 2018 yılı ilk yarısında görülen yüksek büyüme performansı 2019 yılında yavaşlamaya devam etmektedir. Hindistan ekonomisi, 2019 yılının ilk çeyreğinde geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 5,8 ile beklentilerin altında büyümüştür. Bu oran 2014 yılının ilk çeyreğinden bu yana en düşük büyüme performansı olmuştur. Söz konusu ivme kaybında zayıf tüketici talebi ve sabit yatırımlar etkili olmuştur. Hindistan imalat sanayi PMI verisi Haziran ayında 52,1 seviyesine gerilemiştir. Dünya Bankası'nın Haziran ayı Küresel Ekonomik Görünüm Raporuna göre Hindistan büyüme oranının hem 2019 hem de 2020 yılında yüzde 7,5 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. IMF Küresel Ekonomik Görünüm Raporu Temmuz güncellemesine göre Hindistan büyümesi hem 2019 hem de 2020 yılında Nisan ayı raporuna göre 0,3 puan düşürülerek sırasıyla yüzde 7,0 ve yüzde 7,2 olarak tahmin edilmiştir.

Hindistan Merkez Bankası 2019 yılında politika faiz oranında üçüncü kez indirime gitmiştir. Banka iç talebi desteklemek ve yatırımları artırmak için Nisan ayı para politikası toplantısında politika faizini yüzde 6,25 seviyesinden yüzde 6'ya indirmişti. Haziran ayı toplantısında da enflasyondaki zayıf seyre rağmen politika faizini 25 baz puan düşürerek yüzde 5,75'e çekmiştir. Bu kararda, ticaret savaşı endişeleri ve bunun küresel büyümeye olumsuz etkileri nedeniyle para politikasını gevşetme eğilimi olduğu düşünülmektedir.

ABD, Hindistan'ın Genel Ayrıcalık Sistemi Programı'ndan (GSP) çıkarılması kararının uygulamaya konduğunu açıklamıştır. ABD, Hindistan'ın piyasalarına adil ve makul erişimi temin edemediğini ve bu sebeple çelik ve alüminyum ithalatında uygulanacak ek vergilerden muaf tutulmayacağını bildirmiştir. Bunun üzerine Hindistan misilleme olarak aralarında badem, ceviz ve elma gibi gıda maddelerini de kapsayan ABD'den ithal ettiği 28 ürüne ek gümrük vergisi getireceğini duyurmuştur. Haziran ayı sonunda ise, ABD Başkanı Donald Trump ve Hindistan Başbakanı Narendra Modi, G20 Zirvesi'nde yaptıkları görüşmenin ardından ABD ve Hindistan arasında bir ticaret anlaşması açıklayabileceklerine işaret etmişlerdir.

3. Brezilya

Brezilya ekonomisi, 2019 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 0,5 büyüme, bir önceki çeyreğe göre ise yüzde -0,2 daralma göstermiştir. Büyümedeki bu ivme kaybı hanehalkı tüketimindeki ve sabit yatırımlardaki yavaşlamadan kaynaklanmıştır. IMF Küresel Ekonomik Görünüm Raporu Temmuz güncellemesine göre 2019 yılında Brezilya büyümesi Nisan ayı raporuna göre 1,3 puan düşürülerek yüzde 0,8, 2020 yılı büyümesi ise 0,1 puan düşürülerek yüzde 2,4 olarak tahmin edilmiştir. OECD'nin Mayıs 2019 tarihli Ekonomik Görünüm Raporu'na göre Brezilya ekonomisinin 2019 ve 2020 yıllarında sırasıyla yüzde 1,4 ve yüzde 2,3 oranlarında büyüyeceği öngörülmüştür. Dünya Bankası'nın Haziran ayı Küresel Ekonomik Görünüm Raporuna göre ise Brezilya büyümesi; 2019 yılında yüzde 1,5, 2020 yılında ise yüzde 2,5 olarak tahmin edilmiştir.

Brezilya Merkez Bankası, 2018 yılı sonundaki ekonomik zayıflığın devam ettiğine işaret ederek gösterge faiz oranını (Selic) beklendiği gibi tarihi düşük seviyesinde sabit tutmuştur. Merkez Bankası'nın para politikası kurulu, gösterge Selic faiz oranını art arda dokuzuncu toplantıda da yüzde 6,5'te sabit tutmuştur. Politika yapıcılar, son açıklanan olumsuz veriler ile birlikte Brezilya ekonomisindeki toparlanmanın beklenenden daha uzun sürede gerçekleşeceğini belirtmiştir. Yüzde 4,5 olan hedefin altında seyretmeye devam eden enflasyon, Haziran ayında yüzde 3,37 olarak gerçekleşmiştir. Mart ayında yüzde 12,7'ye kadar yükselen işsizlik oranı ise Mayıs ayına gelindiğinde yüzde 12,3'e gerilemiştir. Mayıs ayında 50,2 olan PMI endeksi Haziran ayında 51'e yükselmiştir.

Brezilya'da emeklilik yaşını erkeklerde 65, kadınlarda 62'ye yükselten emeklilik sisteminin yeniden düzenlenmesine ilişkin reform yasası, Temsilciler Meclisinde ilk oylamada büyük çoğunlukla kabul edilmiştir. Sendikalar ve muhalif parti temsilcileri yasaya, toplumdaki en yoksul kesimi cezalandıracağı ve daha uzun süre çalışılmasına yol açacağı gerekçesiyle karşı çıkmaktadır.

4. Rusya

Rusya ekonomisi, 2019 yılı ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 0,5 büyürken bir önceki çeyreğe göre ise yüzde -0,4 daralma göstermiştir. Yıllık bazda gerçekleşen yüzde 0,5'lik büyüme 2016 yılının son çeyreğinden bu yana en düşük oran olmuştur. Konuyla ilgili açıklama yapan Rusya Merkez Bankası Başkanı Elvira Nabiullina, ekonomik büyümenin çok düşük olduğunu bunun üzerinde dış etkenlerden çok Rusya'daki yatırım ikliminin önemli etkenlerden biri olduğunu söylemiştir. IMF Küresel Ekonomik Görünüm Raporu Temmuz güncellemesinde Rusya büyüme tahminini Nisan ayı raporuna göre; 2019 yılında 0,4 puan düşürerek yüzde 1,2, 2020 yılında ise 0,2 puan artırarak yüzde 1,9 olarak açıklamıştır. Dünya Bankası'nın Haziran ayı Küresel Ekonomik Görünüm Raporuna göre ise Rusya büyümesinin 2019 yılında yüzde 1,2, 2020 yılında ise yüzde 1,8 olması beklenmektedir.

Rusya Merkez Bankası Haziran ayı toplantısında 2018 yılı Mart ayından bu yana ilk kez politika faizinde indirime gitmiştir. Banka, enflasyonun beklentiler dahilinde ilerlemesi nedeniyle politika faiz oranını 25 baz puan indirerek yüzde 7,5'e çekmiştir. Banka ayrıca, büyümedeki zayıflama ve enflasyonun Merkez Bankası'nın hedefinden geri çekilmesi ile birlikte daha fazla parasal genişlemenin olacağı sinyalini de vermiştir. Rusya'da yılsonu enflasyon oranının yüzde 4,2 ile 4,7 arasında seyretmesinin beklendiği belirtilirken, enflasyon seviyesinin 2020 yılında yüzde 4 seviyesinin altında gerçekleşeceği öngörülmüştür. Enflasyon oranı, Mart ayında yüzde 5,3 ile 2016 yılı Aralık ayından bu yana en yüksek seviyesine ulaştıktan sonra Haziran ayında yüzde 4,7'ye gerilemiştir. İşsizlik oranı ise Haziran ayında 1992 yılından bu yana en düşük seviyesine inerek yüzde 4,4 olarak gerçekleşmiştir.

Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OPEC) ve Rusya'nın başını çektiği OPEC dışı petrol üreticisi ülkeler, üretim kesintisi anlaşmasını dokuz aylığına uzatma konusunda anlaşmıştır. Günlük 1,2 milyon varillik mevcut üretim kesintisi anlaşmasının oybirliği ile alınan kararla 2020 yılının Mart ayına kadar uygulamada kalmasına karar verilmiştir. Dokuz aylık uzatma kararı, küresel ekonomideki zayıflama ve ABD üretimindeki artış nedeniyle ham petrol fiyatlarının düşmemesini amaçlamaktadır.

Kaynaklar:

1) IMF – IFS, OECD, DB, Eurostat ve AB Komisyonu veri setleri
2) IMF Küresel Ekonomik Görünüm Raporları
3) OECD Ekonomik Görünüm Raporları
4) DB Küresel Ekonomik Beklentiler Raporları
5) Avrupa Merkez Bankası (ECB)
6) ABD Merkez Bankası (FED)
7) Japonya Merkez Bankası (BOJ)
8) Çin merkez Bankası (CBRC)
9) Hindistan Merkez Bankası (RBI)
10) US Bureau of Labor Statistics (BLS)
11) US Bureau of Economic Analysis (BEA)
12) Cabinet Office, Government of Japan
13) National Bureau of Statistics of China
14) IMF Commodity Market Review
15) The Institute of International Finance (IIF)
16) Thomson Reuters – Datastream
17) Bloomberg Finans Terminali

İletişim Bilgileri:
Arzu KURTOĞLU – Strateji ve Bütçe Uzman Yardımcısı, Arzu.KURTOGLU@sbb.gov.tr
Hasan KAYA – Strateji ve Bütçe Uzman Yardımcısı, Hasan.KAYA@sbb.gov.tr
Selma DURGAN – Strateji ve Bütçe Uzmanı, Selma.DURGAN @sbb.gov.tr
Ali SABUNCU – Daire Başkanı, Ali.SABUNCU@sbb.gov.tr